

NIBIO

NORWEGIAN INSTITUTE OF
BIOECONOMY RESEARCH

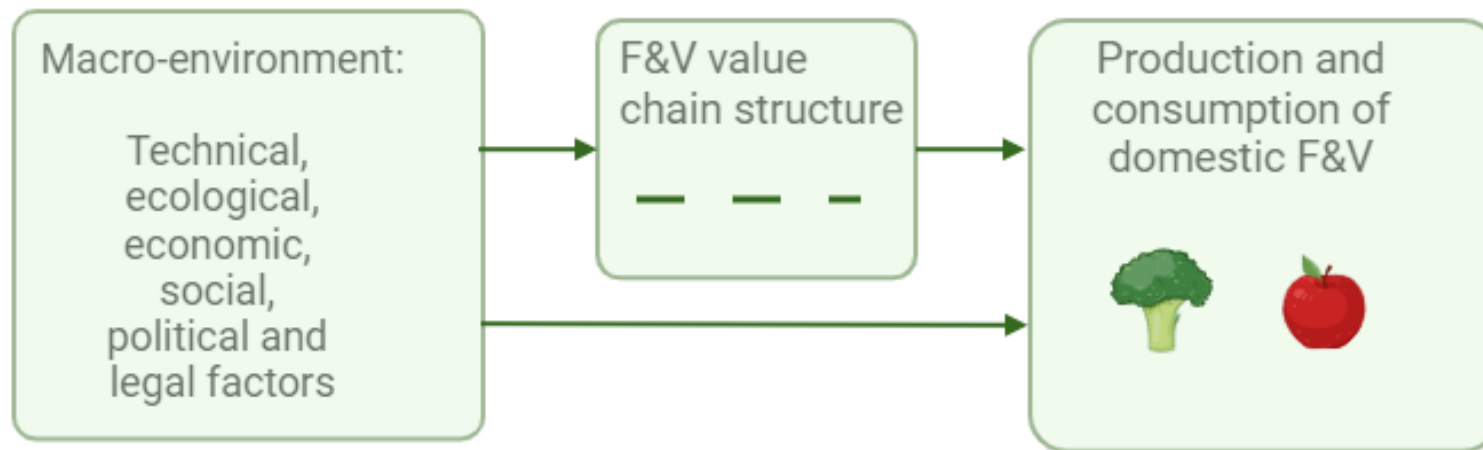
Hedelmien ja vihannesten arvoketjun rooli siirtymisessä kestäväään elintarvikejärjestelmään Norjassa ja Suomessa

Anna Birgitte Milford (NIBIO), Xing Liu (LUKE), Silja Korhonen-Sande (NMBU)

Motivaatio ja tutkimustavoitteet

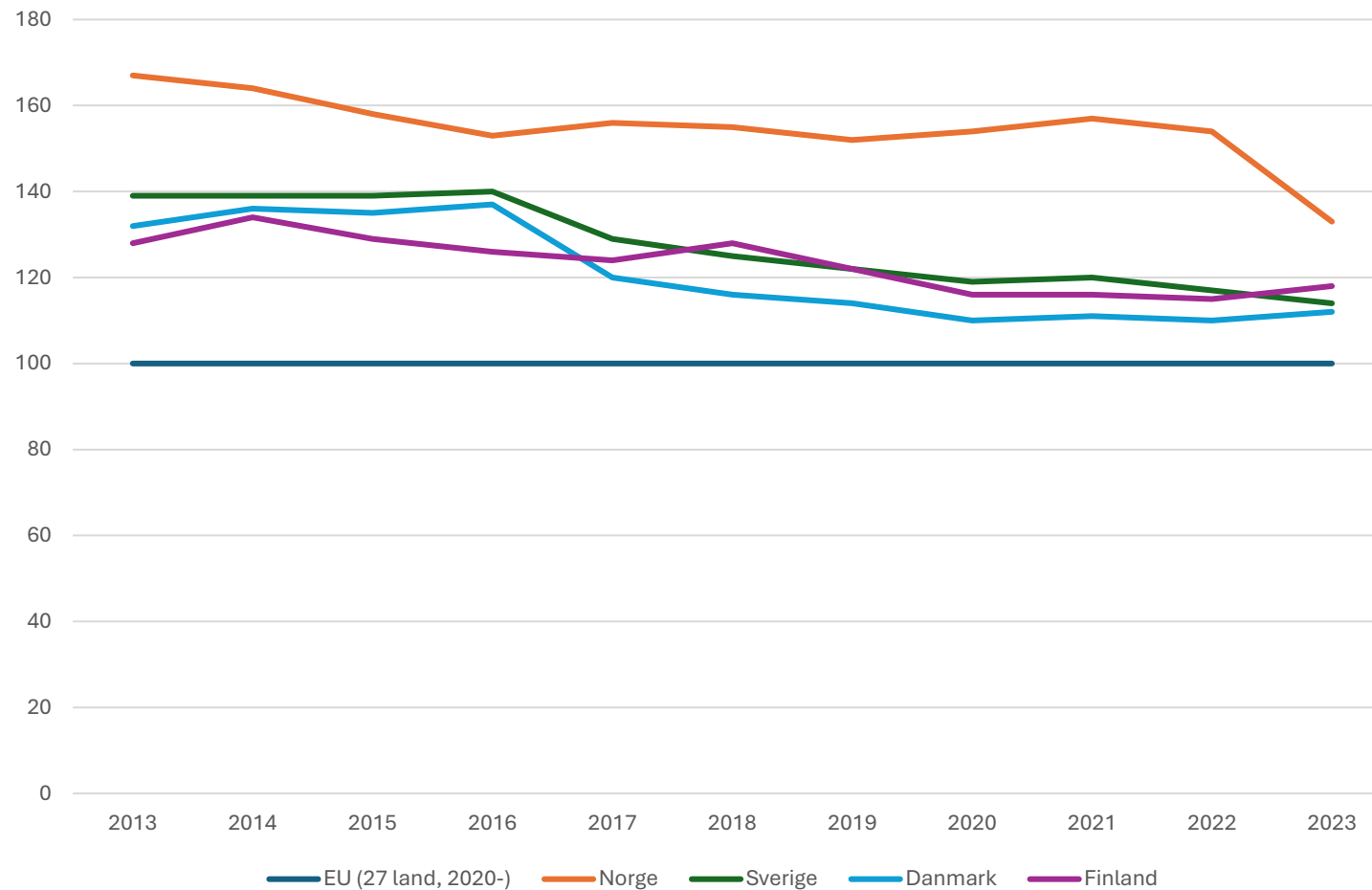
- Motivaatio
 - Kotimaisten marjojen ja hedelmien lisääntyneellä kulutuksella on positiivisia vaikutuksia terveyteen, ympäristöön sekä omavaraisuuteen.
 - Norjalla ja Suomella on samankaltaiset maantieteelliset haasteet, mutta markkinatilanne on erillainen. Miten tämä vaikuttaa hedelmien ja marjojen tuotantoon ja kulutukseen?

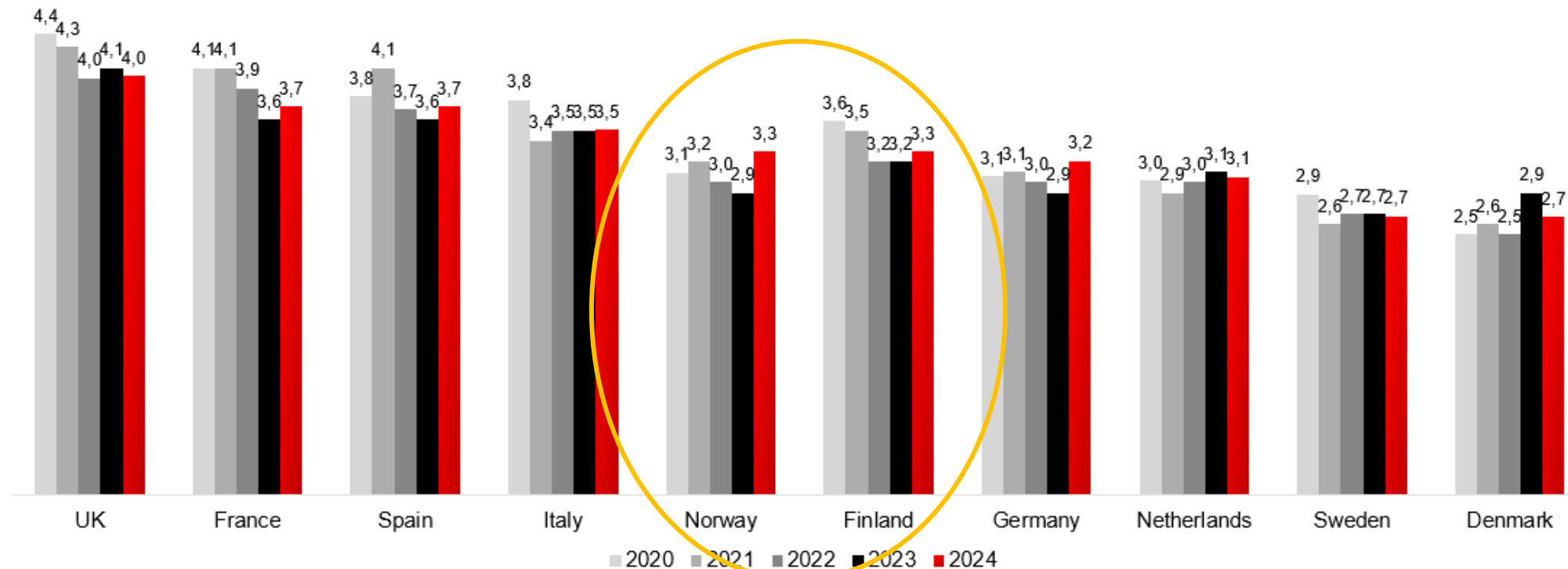
- Pohjoinen pallonpuolisko
- Erillainen topografia

	Norja	Finland	Ero
Maatalousmaan pinta-ala	1 134 238 ha	2 270 000 ha	100 %
Hedelmien ja marjojen viljelyala	3 793 ha	7 585 ha	100 %
Vihannesten viljelyala	6 972 ha	9 916 ha	42 %
Hedelmiä ja vihanneksia tuottavien yritysten määrä	1424	2958	108 %
Puutarhatalouden osuus koko maataloudesta.	15%	20%	33%
Työvoimakustannukset matalan osaamistason työntekijät	20 Euros	13,4 Euros	-33 %
Väkiluku	5,49 million	5,56 million	-1 %

Hedelmien, vihannesten ja perunan hintataso indexi Pohjoismaissa 2013-2023 verrattuna EU:n tasoon.

Hedelmien/viannesten ja viannesten keskikulutuksen kehitys 2000-luvulla

Calculation: Consumption of juice and smoothie counts for maximum one portion a day. Those who answer: «I don't know», and those who haven't given an answer to how many fruits/berries/vegetables/drinks they eat/drink are excluded from the calculation.

	Finland		Norja	
	Prosenttiosuus	Kokonais kulutus	Prosenttiosuus	Kokonais kulutus
Tomaatti	59 %	54 000	42 %	35 815
Kurkku	94 %	67 000	81 %	28 926
Mansikka	61 %	39 000	31 %	12 078
Omena	21 %	39 000	17 %	46 693
Vadelma	36 %		36 %	1 863
Sipuli	70 %	46 000	68 %	27 807
Peruna	97 %	363 000	82 %	88 958

Tuet

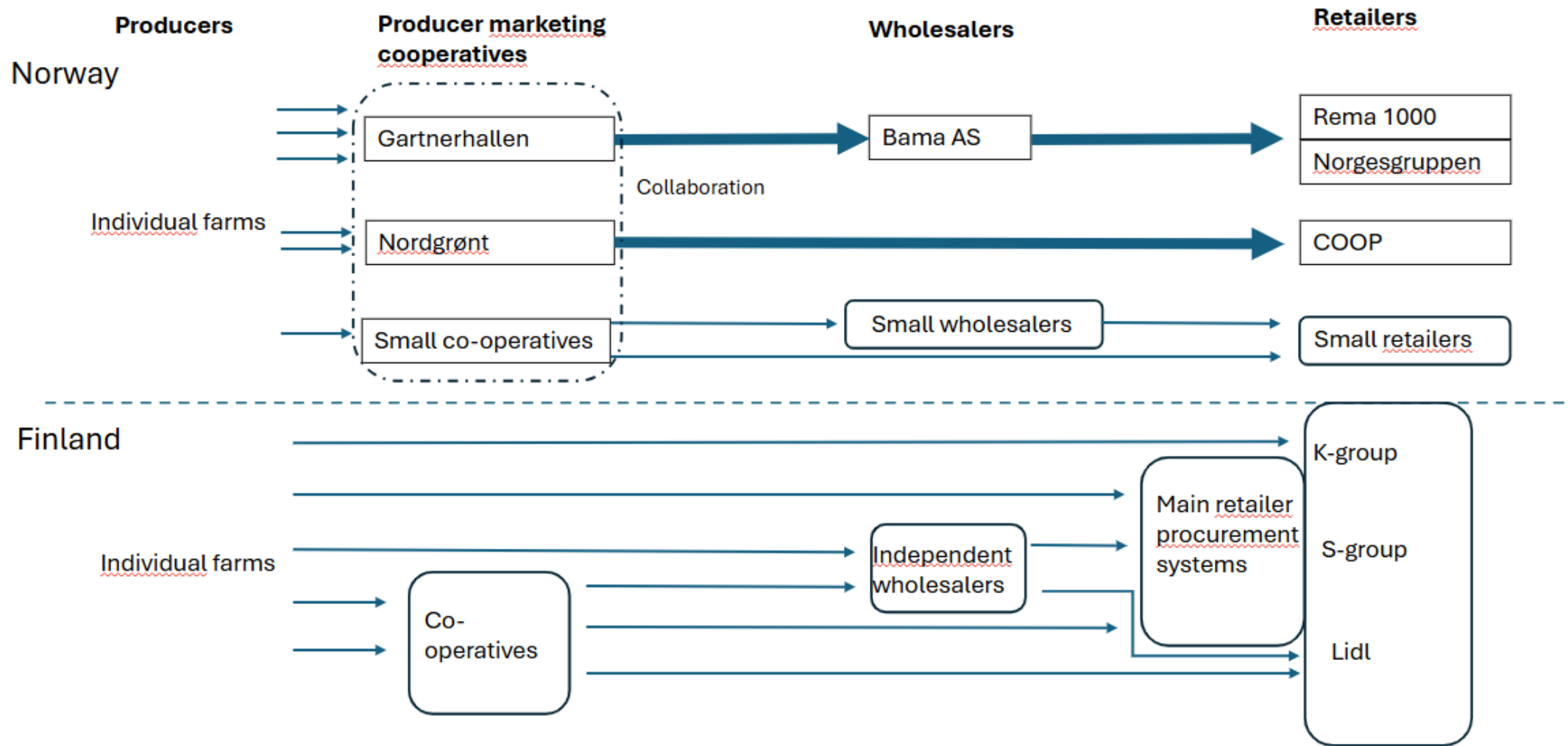
- Suomella on EU-tukia ja kansallisia tukia. Suomi saa enemmän tukia kun moni muu EU-maa pohjoisen sijaintinsa takia. Suomalaiset kansalliset tuet ollaan vähitellen poistamassa?

Type of government support	Finland	Norway
Pinta-ala tuki, sopeutettu tilan sijainnin mukaan	Yes	Yes
Investointituki	Yes	Yes
Ympäristötuet	Yes	Yes
Ilmastoilmiöiden aiheuttaman sadonmenetyksen korvaaminen	Yes	Yes
Tukea markkinointiin	Yes	Yes
Korvaus kynnysarvon ylittäneelle sähkölle	Yes	Yes
Tukea salaojitukseen	?	Yes
Tukea kasteluun	?	Yes
Tuki kasvihuoneiden energianeuvontaan	?	Yes
Tuki tuotettua kiloa kohti (sisältäen muutamia KH vihanneksia), huomioi tilojen sijainnin	No	Yes
Erityistuki nuorille viljelijöille	Yes	No
Tuki Hevi- tuottajaorganissatioille ja tietyille yhtiöille	Yes	No
Koulu hedelä- ja vihannestuki	Yes	No

Norjan markkinasäätely ja kauppapolitiikka

- Vuoden 1936 osuuskuntien markkinointilaki: Delegoi hallinto-oikeuden viljelijöiden osuuskuntaliittoumille säädellä tuotantomääriä, jotta välttyttäisiin ylituotannolta.
- Maataloussopimus: Norjan valtion ja kahden viljelijäliiton väliset vuotuiset tulosneuvottelut.
- Osuuskuntien ja osuuskuntaliittoumien vapautus Norjan kilpailulaista; sallitaan tekemään yhteistyötä arvoketjussa sopiakseen hinnoista ja kontrolloidakseen tuotantomääriä.
- Vuonna 1994 tuotetuille hedelmille ja vihanneksille tuontitulleja. Jotkut Norjan kruunuissa, mikä tarkoittaa että ne ovat menettäneet merkityksensä vuosien saatossa.
- Norja ei kuulu EU:hun mutta WTO ja ETA kauppasopimukset rajoittavat tuontitulleja ja tukien määrää.

Hedelmien ja vihannesten arvoketju Suomessa ja Norjassa

Arvoketju Norjassa

- 95% tuottajista ovat jäsenenä joko Gartnerhallen tai Nordgrønt osuuskunnassa ja myyvät tuotantonsa BAMA:n tai COOP:in hankintajärjestelmien kautta.
- Myyntisopimus joko Gartnerhallenin kautta tai suoraan COOP:in kanssa.
- Tuottajien on pakko toimittaa mutta BAMA:n ja COOP:in ei ole pakko ostaa. Suhteellisen matala riski tuottajille että eivät saisi tuotteensa myytyä.
- Vähän vaihtoehtoisia myyntimahdollisuuksia.

Arvoketju Suomessa

- Kolme tuottajaosuuskuntaa joilla suhteellisen vähän valtaa markkinoilla
- «competitive yardstick effect» taipumusta paikallisesti.
- Uusien osuuskuntien perustaminen on haastavaa
- Myynti tapahtuu isojen ketjujen hankintakanvien tai pienempien tukkuliikkeiden kautta tai suoraan kauppoihin (viimeinen alueilla joilla vähemmän hedelmä- ja vihannestuotantoa.)

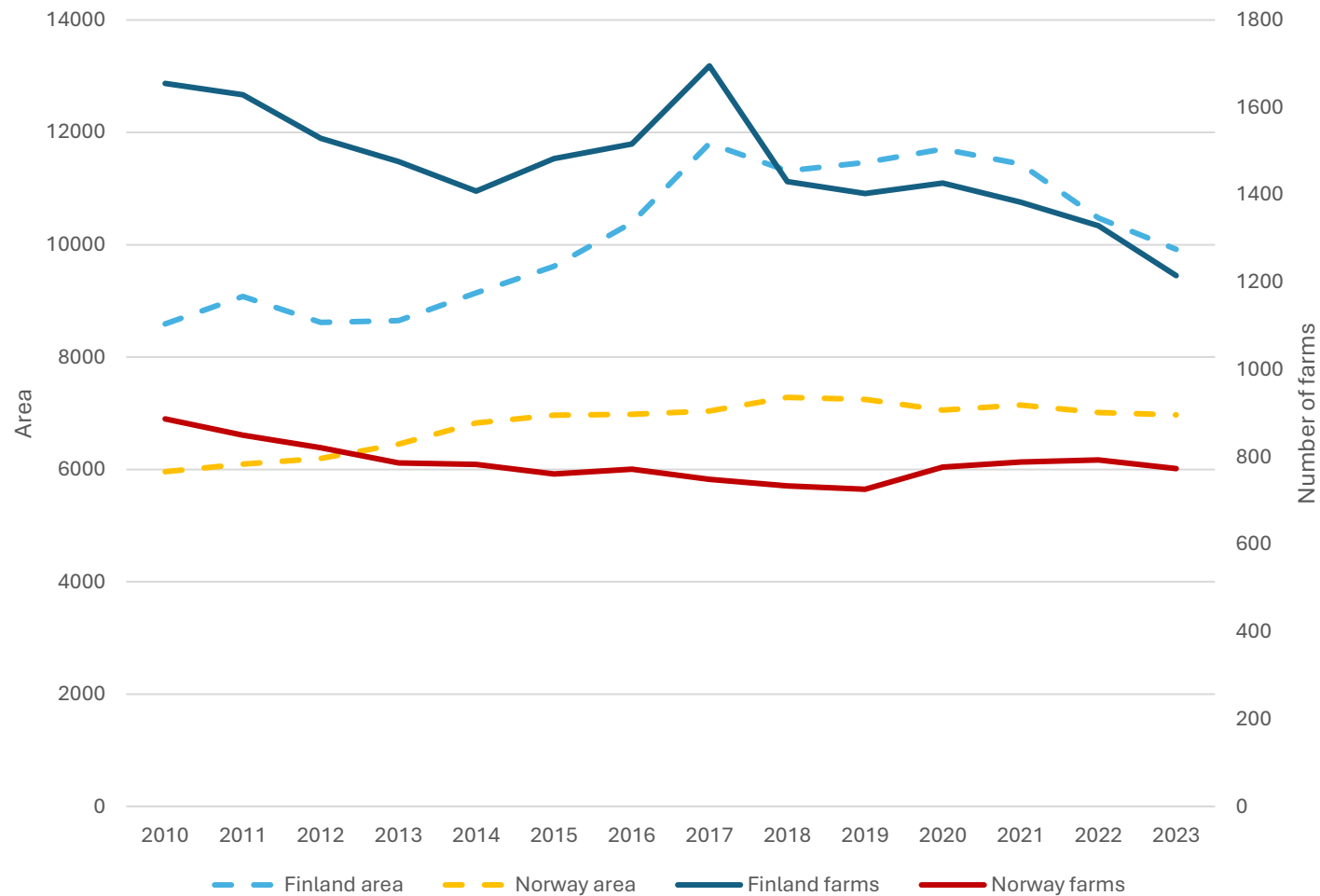
Hinnat ja sopimukset, Suomi

- Hinnat ja määrät sovitaan tuottajan (osuuskunnan) ja ostajan välisillä sopimuksilla.
- Pitkäaikaisia ostosopimuksia tehdään, mutta ei hinnan ja määrän suhteen. Hinnat ja määrät vaihtelevat sopimuskauden aikana.
- Joidenkin varastovihannesten hinnasta ja määristä tehdään pitempiä sopimuksia mutta ostajalla ei ole velvoitetta ostaa.
- Erillainen taloustilanne kasvihuonevihanneksilla, hedelmillä ja marjoilla sekä avomaan vihanneksilla.
- *“ Ostajilla on täysi valta, viljelijällä ei ole mitään vaikutusmahdollisuutta markkinoihin. Viljelijä ei voi määrätä hintaa. Vaikka hintataso olisi liian matala, viljelijän pitää silti myydä”*
- Kasvihuonesektorin edustaja sanoo että «ennen oli vielä pahempi»

Haasteena avomaavihannesten ylituotanto

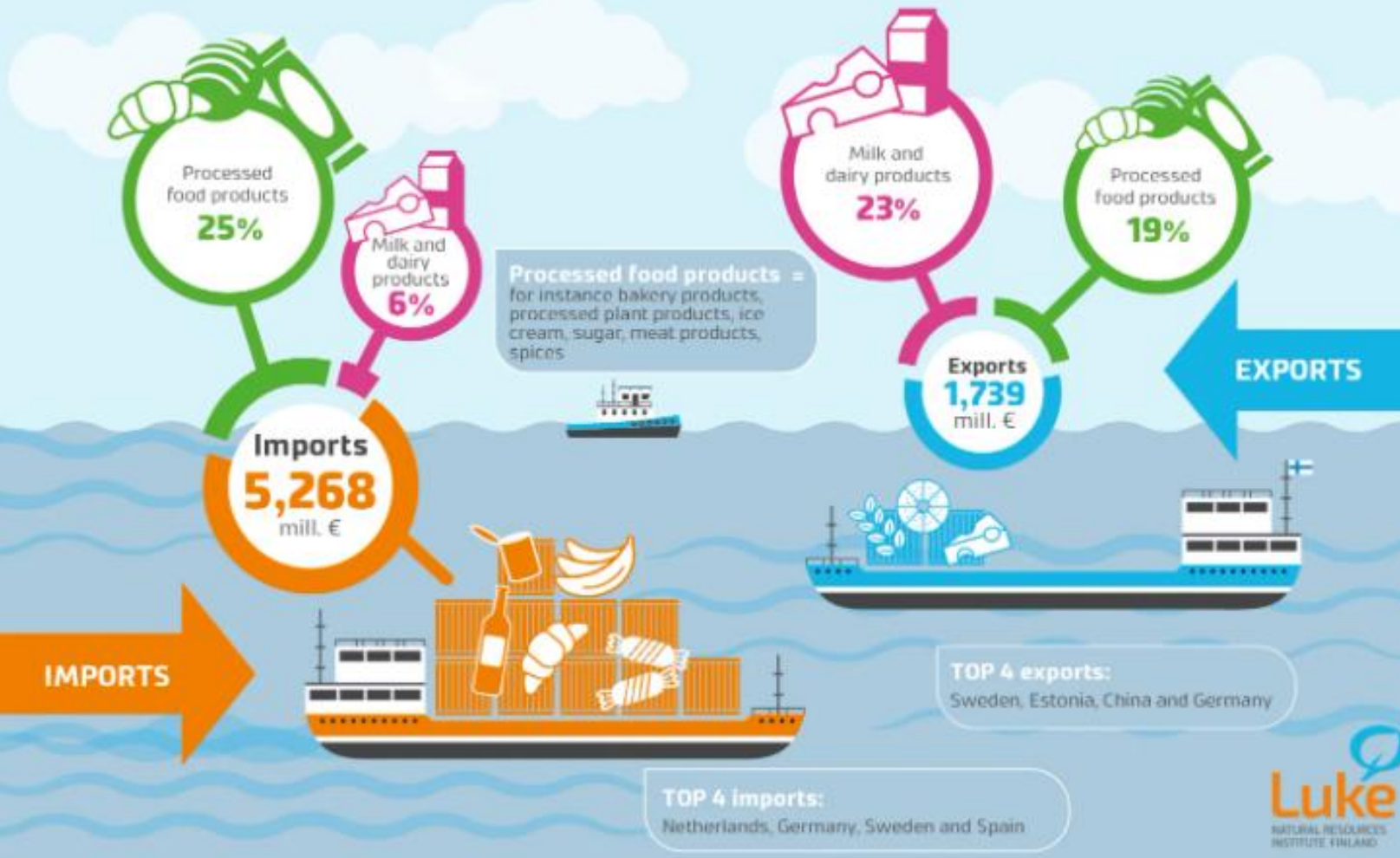
“Viljelijöiden yksi haste on, että he aina viljelevät liian monta hehtaaria koska haluavat että heillä aina on jotain myytävää. Tämä luo ongelmia, koska kun viljelyolosuhteet ovat hyvät niin meillä on aina ylituotantoa sillä kaikki viljelijät haluavat korjata koko sadon jolloin tuotantoa on liian paljon ja hinnat laskevat. Kaikki toivovat että kaikki muut, paitsi minä, jättäisivät osan sadosta peltoon. Minä haluan myydä kaiken. Kun jokainen viljelijä ajattelee näin, niin meillä on ylituotantoa”

Avomaatuotannon edustaja, Suomessa

Avomaavihanneksia viljelevien yritysten määrän sekä pinta-alan kehitys Suomessa ja Norjassa.

Foreign trade in agri-food products 2020

Vienti

- Suomella on jonkun verran maataloustuotteiden vientiä, mutta hedelmien ja vihannesten osuus on pieni
- Norjassa hedelmien ja vihannesten viennistä ei edes keskustella.

Hedelmien ja vihannesten markkinointi

- **Norja**

- Koordinoitua markkinointia.
«information office for fruits and vegetables» ja «Norwegian Food»
- Kouluhedelmiä
- «Vihreä Boosti» johtuen uusista ravintosuosituksista

- **Suomi**

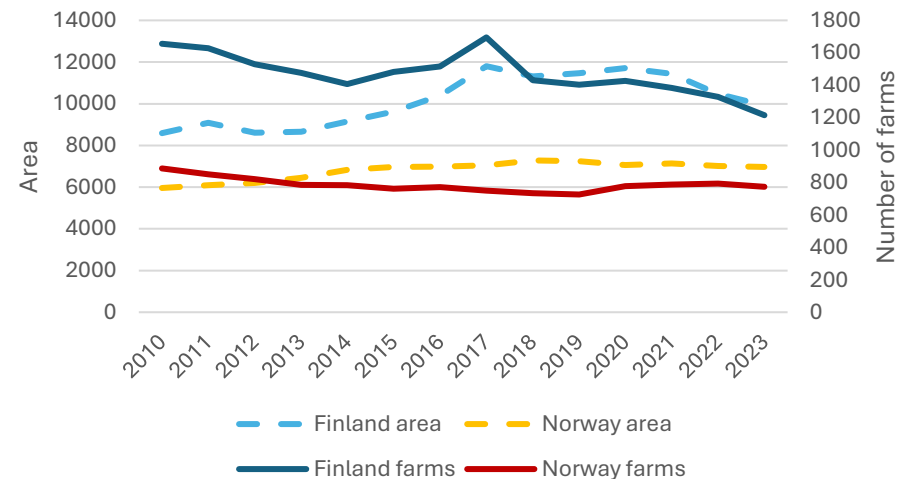
- Jokainen toimiala hoitaa markkinoinnin itse.
- Oma Sirkkalehtimerkki hedelmille, marjoille ja vihanneksille
- Kouluruokailu ja kouluhedelmät
- Terveellinen ruokavalio kuuluu opetussuunnitelmaan

Keskustelu

- Sekä Suomi että Norja on maantieteellisesti/ilmastollisesti huonommassa asemassa hintakilpailussa tuontihedelmien, -marjojen ja -vihannesten kanssa.
 - Palkat ovat korkeammat Norjassa kun Suomessa, mutta myös Suomi on EU-keskitason yläpuolella.
 - Molemmat maat suojelevat puutarhasektoria tuilla.
 - Norjalla on tullisuoja kaikilla yleisimmilla vihanneksilla ja hedelmillä joita voidaan tuottaa Norjassa.
 - Molemissa maissa markkinat ovat keskittyneet kuluttajatasolla, mutta Norjassa suurin osa viljelijöistä ovat järjestäytyneet osuuskuntiin, jonka takia heillä on suurempi valta markkinoilla.
- **Vaikuttaako tämä hedelmien ja vihannesten tuotantoon ja kulutukseen näissä maissa?**

Arvoketjun rakenteen vaikutus tuonnin/kotimaisen tuotannon osuuksiin

- Norjalaisilla ketjuilla on samat mahdollisuudet tuontiin kuin Suomalaisilla, kuluttajien mieltymykset ohjaavat
- Suomen vähittäiskaupalla ei ole intressiä painaa tuottajahintoja alle kannattavuusrajan (Silti moni avomaan vihannestuottaja lopettaa)

Arvoketjun rakenteen vaikutus hedelmien ja vihannesten kokonaiskulutukseen

- Kilpailun puute → korkeammat katteet → korkeammat vähittäishinnat → kulutus vähenee?
- Sama tilanne kaikilla ruokatuotteilla, mutta jotkut hedelmät ja vihannekset ovat hintaherkempiä?
- Norjassa enemmän koordinoituja ja taloudellisesti tuettuja kampanjoita.
- «Jokainen toimiala omillaan»-kampanjointi ja omat merkit Suomessa, tehokkaampi?

Vaikuttaako tuet hintaan?

” Sanotaan että tuet katoaisivat. Se tarkoittaisi automaattisesti sitä, että kuluttajahintojen pitäisi olla korkeammat. Ehdottomasti.”

Puutarhatalouden edustaja, Suomi

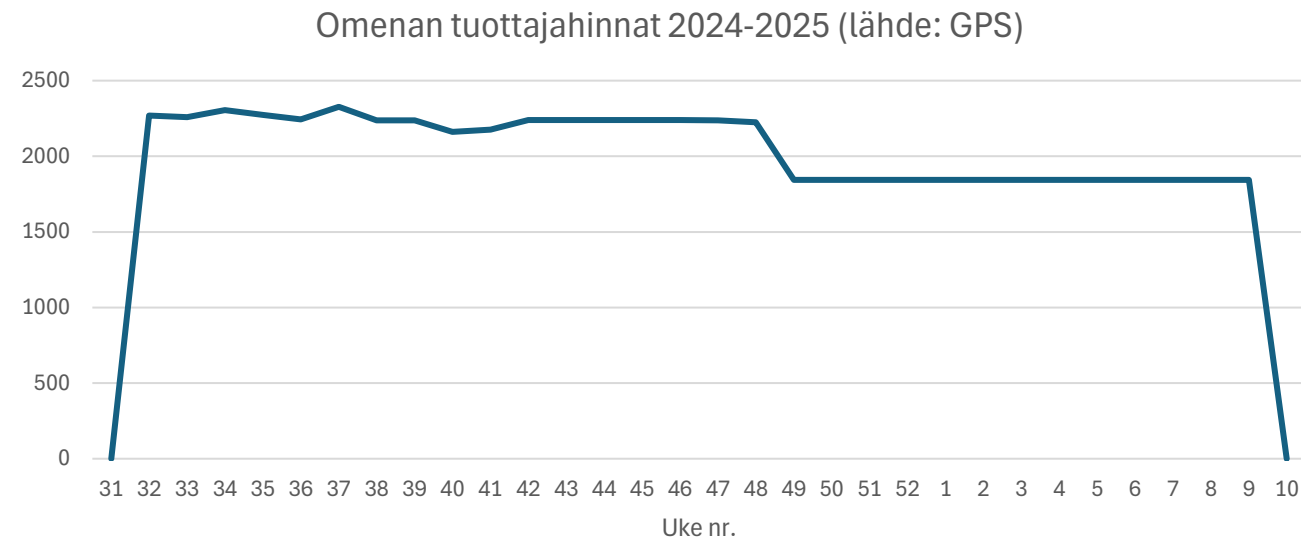
«Haluamme ehdottomasti enemmän tukia, mutta meidän täytyy varmistaa että tuottajatasolla saatu puskuri ei katoa muualla ketjussa otettaviin parempiin katteisiin.

Puutarhatalouden edustaja, Norja

Ylituotanto Suomessa johtuu tuista → matalampi kuluttajahinta, mutta kestämatön tilanne viljelijöille?

Nostaako tuontitullit kuluttajahintoja Norjassa?

- Kun hedelmien ja vihannesten hinta nousee tietyn kynnyksen yli, tuontitullit poistuvat.
- Mutta esimerkiksi kun tuontitullit omenalle poistuivat 1.12 tuottajahinnat laskivat.
- Kuitenkin, matalampi tuottajahinta ei automaattisesti tarkoita että kuluttajahinnat laskevat...

Yhteenveto

- Sekä Suomella että Norjalla on tukia jotka suojelevat kotimaisia hedelmiä ja vihanneksia kilpailussa tuontituotteiden kanssa.
- Norjalla on tuontitulleja mutta Suomessa kotimaisten hedelmien ja vihannesten hinnat ovat Norjan hintoja alhaisempia.
- Matalampi kuluttajahinta tehokkaampi kuin tuontitullit?
- Vai koetaanko kotimaisuus tärkeämpänä ominaisuutena Suomessa kun Norjassa?
- Norjan arvoketju tarjoaa viljelijälle vakautta, mutta ei välttämättä suurempaa tuotantoa tai korkeampaa hedelmien ja vihannesten kulutusta. On kuitenkin vaikea sanoa miltä tilanne olisi näyttänyt jos tätä vakautta ei olisi olemassa.

